

Aanleg en beheer natuurvriendelijke oevers en/of waterbergingsoevers

Omschrijving

Een natuurvriendelijke oever is een door de mens ingerichte oever om de ontwikkeling van natuur, landschap en ecologie te verbeteren. Een 'positief neveneffect' is de verbetering van de waterkwaliteit door het vastleggen van nutriënten in de vegetatie. Bij natuurvriendelijke oevers verloopt de overgang van land naar water doorgaans geleidelijk. Hierdoor ontstaat er meer ruimte om water te bergen. Er zal minder wateroverlast optreden omdat piekafvoeren kunnen worden afgevoerd; in droge perioden fungeren deze oevers als waterbuffer voor water. Als vergroten van de afvoercapaciteit de enige functie is dan worden deze oevers ook wel waterbergingsoevers genoemd. Maar meestal worden hieraan andere functies zoals natuurontwikkeling en verbetering van de (ecologische) waterkwaliteit gekoppeld.

Doel

Het verbeteren van het waterbergend vermogen van een watersysteem door het aanleggen van minder steile oevers en het expliciet stimuleren van de ontwikkeling van de natuur, landschap en ecologie.

Effect op waterkwaliteit

Watersystemen met brede flauw oplopende waterbergende oevers bieden meer ruimte voor water. Hierdoor kunnen in natte perioden piekafvoeren beter worden opgevangen en in droge perioden werken deze watersystemen als waterbuffer. Naast een betere waterhuishouding in het gebied biedt een waterbergende oever door zijn flauw oplopende talud diverse mogelijkheden voor oevervegetatie om zich te vestigen. Dit trekt weer (water)dieren aan zoals insecten, kikkers en vogels. Het ecologisch functioneren van het watersysteem wordt hierdoor verbeterd en de natuur- en landschappelijke waarde van het gebied verhoogd. Dit wordt expliciet gestimuleerd bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De diversiteit in flora en fauna neemt hierdoor toe, wat zich vertaalt in een betere ecologische waterkwaliteit. Bijkomend effect is een verbetering van de waterkwaliteit door de filterende werking van de vegetatie van zwevend materiaal en het vastleggen van nutriënten. Deze zuiveringsprocessen treden vooral op tijdens het groeiseizoen. Globaal gesproken valt te verwachten dat ca. 200 – 500 kg N/ha in een natuurvriendelijke oever wordt verwijderd. De P-verwijdering kan plaatselijk hoog zijn. Hierdoor zijn de nutriën-

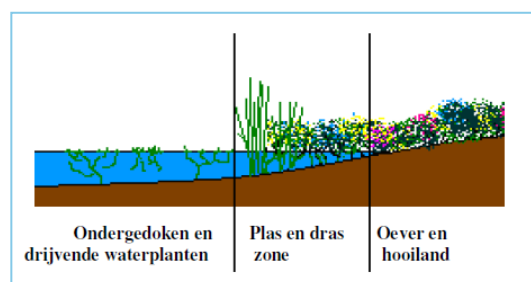
ten niet beschikbaar voor in het water voorkomende algen, waardoor er een helder watersysteem ontstaat.

Inpasbaarheid op het bedrijf

De aanleg van waterbergende en natuurvriendelijke oevers is relatief eenvoudig inpasbaar in de landbouwpraktijk. Het effect op de natuur, waterzuivering en waterberging is groter naarmate er meer traditionele oevers van landbouwpercelen natuurvriendelijk worden ingericht en dit over een langere afstand plaatsvindt. Een grotere waterberging verlaagt het risico op wateroverlast of tekort voor het landbouwbedrijf. Dit wordt niet alleen bepaald door de andere inrichting, maar ook door bewustwording van een aangepast beheer. Andere redenen voor agrarische ondernemers om natuurvriendelijke oevers aan te leggen zijn het verduurzamen van het landbouwbedrijf, een vergoeding voor een groenblauwe dienst, optimalisatie van het peilbeheer, extra ruimte voor beregening, maar ook vanwege het 'zelf er plezier in hebben' van een natuurvriendelijker aanblik.

Voordelen

- Eenvoudig toepasbaar;
- Grotere waterberging voor natte en droge perioden;
- Bevordert het ecologisch functioneren van het watersysteem;
- Verbetering van de waterkwaliteit;
- Verhoogt de natuur- en landschappelijke waarde;
- Is kosteneffectief;
- Relatief gering gebruik landbouwgrond;
- Stimuleert samenwerking agrariër en waterschap;
- Stimuleert samenwerking agrariërs onderling.
- Van traditionele oevers wordt elke 6 tot 10 jaar de beschoeiing vervangen. Bij een natuurvriendelijke oever is dit niet meer nodig.

Nadelen

- Beperkt deel van de landbouwgrond kan niet gebruikt worden;
- Bij beheer de van oever moet rekening gehouden worden met de natuurwaarde;
- Hogere onderhoudskosten;
- Inkomstenderving door niet volledige tegemoetkoming van de blauwgroene waternedienst.

Praktijkrijpheid / uitvoerbaarheid

Het gaat om in de praktijk goed uitvoerbare maatregelen. Waterbergende en natuurvriendelijke oevers worden veelvuldig toegepast. Aanleg vindt vaak op vrijwillige basis plaats tussen agrarische ondernemers en waterschap. Punt van aandacht is het onderhoud en het beheer op de lange termijn.

Bij aanleg op veen dient na verwijderen van de top laag rekening te worden gehouden met het omhoog komen van de veenbodem en oxidatie daarvan. Dit resulteert in een voedselrijk milieu.

Gebruikt door

Met cofinanciering van het Innovatieprogramma 'KRW' en in samenwerking met het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht hebben een 20-tal agrariërs in het Vechtvallei natuurvriendelijke oevers aangelegd. Hierbij zijn ook afspraken gemaakt voor het beheer voor de lange termijn (> 12 jr). Dit project staat bekend als 'Boeren als Waterbeheerders'.

In de Oostbroekpolder/Blauwe Polder werken agrariërs samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland aan een pakket van maatregelen en een vergoedingssysteem voor een natuurlijker inrichting en beheer van het water in het buitengebied.

Kosten

Binnen het project 'Boeren als Waterbeheerders' wordt als norm €25,- per strekkende meter aangehouden voor de aanleg van een natuurvriendelijke oever. Afhankelijk van de situatie kunnen de kosten variëren van €20,- tot €80,- per m. Hierbij is grondwerving buiten beschouwing gelaten. De onderhoudskosten van een natuurvriendelijke oever zijn met €0,70 per m² doorgaans hoger dan traditionele oevers van landbouwpercelen.

In het STOWA-rapport 2009-37 'Handreiking natuurvriendelijke oevers' wordt een norm van €45,- per strekkende meter natuurvriendelijke oever aangehouden. Hierbij variëren de kosten tussen €20,- en €160,- per m. Voor verschillende uit te voeren werkzaamheden worden globale kosten-kentallen genoemd.

Voor het maaien van natuurvriendelijke oevers wordt €0,50 tot €1,- per m aangehouden voor het één keer in de twee jaren maaien.

Subsidiemogelijkheden

Bij veel waterschappen bestaan er stimuleringsregelingen voor de aanleg en onderhoud van waterbergende en natuurvriendelijke oevers. Genoemd kunnen worden regelingen als 'Natuurvriendelijke oevers', 'Duurzame oevers', 'Waterbergingsoevers', etc.

Nadere informatie

Everdingen, N van (2012). Eindrapportage 'Boeren als Waterbeheerders' tbv Innovatieprogramma 'KRW'. Rapport (20p) Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam.
<http://www.kennismoetstromen.nl/?e=18>
http://www.kennismoetstromen.nl/images/krw08081-eindverslag_agentschapnl_baw.pdf

STOWA (2009). *Handreiking natuurvriendelijke oevers*. Rapport 2009-37 (76p), STOWA, Amersfoort.
http://www.stowa.nl/bibliotheek/publicaties/Handreiking_natuurvriendelijke_oevers

STOWA (2011). *Handreiking natuurvriendelijke oevers. Een standplaatsbenadering*. Rapport 2011-19 (312p), STOWA, Amersfoort.
http://www.stowa.nl/bibliotheek/publicaties/Handreiking_Natuurvriendelijke_Oevers_Een_standplaatsbenadering

Folders over natuurvriendelijke oevers t.b.v. stimuleringsregelingen bij diverse waterschappen.